

OPIEKUN MIEJSCA PAMIĘCI – ABC JAK ZACZAĆ?

CELE LEKCJI:

- ⇒ ukierunkowanie na poznanie i bezpośrednią obserwację zabytków, budowli, miejsc pamięci w bezpośrednim otoczeniu,
- ⇒ rozwijanie więzi emocjonalnej z miejscem pochodzenia, a szerzej z krajem,
- ⇒ kształtowanie postawy patriotycznej i obywatelskiej, dbanie o przeszłość i dziedzictwo,
- ⇒ tworzenie warunków dla lepszego i pełniejszego uczestnictwa uczniów w życiu społeczności lokalnej,
- ⇒ uwrażliwianie na potrzeby ochrony i opieki nad dziedzictwem regionu.

METODY PRACY:

- ⇒ praca ze źródłem,
- ⇒ wywiad,
- ⇒ wycieczka.

PRZEBIEG LEKCJI

1. Na wstępie nauczyciel zapoznaje uczniów z wybranymi przykładami i definicjami miejsc pamięci i form prawnych sprawowania nad nimi opieki i ochrony.

Miejsce pamięci – tym terminem określane są obiekty upamiętniające wydarzenia bądź postacie istotne dla historii państwa, narodu bądź społeczności lokalnej. Upamiętnienie może posiadać jedną z kilku przyjętych powszechnie form: grób, cmentarz wojenny, pomnik, tablica pamiątkowa, kaplica, krzyż przydrożny lub kopiec.

Grób wojenny – grobami wojennymi są w rozumieniu ustawy groby poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie państwa polskiego; groby osób wojskowych, poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość; groby sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zleczone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojskowych; jeńców wojennych i osób internowanych; uchodźców z 1915 r.; osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego od dnia 1 września 1939 r.; ofiar niemieckich i sowieckich obozów, w tym cmentarzyska ich prochów; osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych, czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r¹.

Cmentarz wojenny – w rozumieniu ustawy są to cmentarze przeznaczone do chowania zwłok osób wymienionych powyżej.

Społeczny opiekun zabytku – podejmuje działania związane z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechnia wiedzę o zabytkach, współdziała

1 Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, Dz. U. nr 85, poz. 595 ze zm. Do 16 czerwca 2016 obowiązywało takie Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, uchylony na mocy art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 29 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisja Śledztwa Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 749.

z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami, jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie zabytków i opiece nad nimi².

Harcerski Opiekun Miejsc Pamięci – to harcerz, który odnalazł, odwiedził i sfotografował sam, z rodziną, przyjaciółmi czy swoją drużyną przynajmniej trzy miejsca pamięci; ustalił historię jednego ze znalezionych miejsc i przygotował na ten temat notatkę wraz ze zdjęciami (w formie wywiadu z mieszkańcami); wspólnie z jednostką organizacyjną pobrał próbkę ziemi z jednego miejsca oraz zadbał o odpowiednią oprawę tego wydawnictwa; wspólnie z jednostką organizacyjną zaopiekował się jednym z wybranych miejsc; uczestniczył w zbiórce publicznej na rzecz pomnika lub miejsca upamiętnienia³.

2. Następnie nauczyciel prosi uczniów o zastanowienie się nad następującymi pytaniami i poleceniami:

- ⇒ *W jaki sposób możesz zrealizować zadanie w swoim otoczeniu?*
- ⇒ *Która z podanych form odpowiada Ci najbardziej i dlaczego?*
- ⇒ *Czy masz już wybrane miejsce?*
- ⇒ *Sprawdź, czy jest ono w jakiś podany niżej sposób objęte ochroną.*
- ⇒ *Oceń, jak wygląda miejsce pamięci i jego otoczenie. Czy widać ślady dbałości, czy raczej ingerencja czasu zrobiła już swoje?*

2 Funkcja społecznego opiekuna jest ustanawiana przez starostę właściwego dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków. Zob.: Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. 2003, nr 162, poz. 1568 z późn. zm.

3 Regulamin Odznaki Harcerskiego Opiekuna Miejsc Pamięci, oprac. Hufiec ZHP Toruń im. Mikołaja Kopernika, <https://torunzhp.pl/odznaka-harcerskiego-opiekuna-miejsc-pamieci/> [dostęp z dnia: 3.12.2019]

DZIAŁANIA DODATKOWE

- ⇒ Wykorzystaj materiał archiwalny „Ewidencja miejsc pamięci narodowej” dotyczący miejsc na terenie województwa śląskiego.
- ⇒ Wybierz interesujący Cię temat historyczny, np. miejsca pochówków górników ofiar katastrof górniczych jako przykład dziedzictwa regionu.
- ⇒ Znajdź informacje historyczne dotyczące tego wydarzenia. Porozmawiaj z ludźmi, zrób wywiad.
- ⇒ Opisz miejsce, jego wygląd, otoczenie, dokonaj pomiarów, spisz informacje zawarte na tablicach, zweryfikuj ich wiarygodność (np. odnajdując informacje prasowe, sprawdź poprawność nazwisk, dat).
- ⇒ Przygotuj mini kartę ewidencyjną obiektu, która zawierać będzie podstawowe informacje na jego temat. Wykorzystaj wzór „Karty ewidencyjnej miejsca pamięci”.
- ⇒ Wykonaj dokumentację fotograficzną wybranego miejsca.
- ⇒ Przygotuj prezentację dokumentującą proces gromadzenia informacji o miejscu pamięci.
- ⇒ Zaprezentuj efekty pracy pozostałej grupie uczniów.